

9. Паулі Г. Сия економіка. 10 років, 100 інновацій, 100 мільйонів робочих місць. Доповідь Римському Клубу / Г. Паулі / пер. з англ. А. Побережна // Risk Reduction Foundation. – 2012. – 320 с.

10. Лесная биоэнергетика : учебное пособие / Ю.П. Семенов., Б. Хиллринг., М. Парикка и др. / под ред. Ю.П. Семенова. – М. : ГОУ ВПО МГУЛ, 2008. – 348 с.

Дынька О.П. Эколого-экономическая эффективность энергетического использования лесных ресурсов в контексте современной парадигмы устойчивого развития

Проанализированы основные проблемы и обоснованы пути улучшения энергетического использования лесных ресурсов Украины в контексте современной парадигмы устойчивого развития, которая обуславливается сочетанием в его рамках двух равноценных составляющих – "зеленой" и "синей" экономики.

Ключевые слова: энергетическое использование лесных ресурсов, устойчивое развитие, устойчивое энергообеспечение, "зеленая" экономика, "синяя" экономика, эколого-экономическая эффективность.

Dynka O.P. Ecological and economic efficiency of forest resources energy use in the context of sustainable development.

The basic problems and areas of improvement of forest resources energy use of Ukraine are analyzed and justified in the context of sustainable development, which is determined by a combination of two interrelated components – the "green" and "blue" economy.

Keywords: energy efficient exploitation of forest resources, sustainable development, sustainable energy, "green" economy, "blue" economy, ecological and economic efficiency.

УДК 504 (477.83)

Здобув. Н.Я. Перун¹ –

Львівський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ЛЬВІВЩИНИ

Розглянуто методологічну та законодавчу основу формування екомережі. Проаналізовано запроєктовані структурні елементи робочої схеми екомережі. Визначено основні помилки, які були допущені під час проектування екологічної мережі Львівщини: 1) не запроєктовано буферних зон навколо цінних природоохоронних територій; 2) під час проектування відновлюваних територій не було враховано екологічного стану деградованих і малопродуктивних земель. Запропоновано механізм збереження біорізноманіття і розвитку регіональної екомережі.

Ключові слова: природоохоронна діяльність, екологічна мережа, відновлювані території, ренатуралізація.

Постановка проблеми. Людство на порозі третього тисячоліття зіткнулося з новими викликами, пов'язаними з вичерпанням природних ресурсів, можливостями і загрозами новітніх технологій, активізацією кліматичних змін, всевладдям транснаціональних корпорацій, принциповою нерівномірністю суспільного розвитку, глобалізацією. Вони загрожують у найближчій перспективі увійти в кожен дім і змінюють уявлення про майбутнє світу і перспективу цивілізації. Глобалізація, з одного боку, забезпечує доступ до матеріальних благ і духовних цінностей в основному "західного" світу, водночас виступає потужним чинником соціальної маніпуляції, орієнтуючи населення на прогресивне

виробництво і споживання благ і цінностей "цивілізації" в умовах вичерпання ресурсів планети та кризи сучасної біосфери.

Основним завданням природоохоронної справи у XXI ст. є збереження і примноження біологічного і ландшафтного різноманіття, покращення стану довкілля, створення здорового природного середовища для людини.

Питання взаємодії суспільства і природного середовища завжди складали важливу сторону розвитку та діяльності людства. Сьогодні проблеми раціонального природокористування і охорони природи, як середовища існування людини, є актуальними у розрізі економічної і соціальної діяльності суспільства у світовому масштабі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання методології і практики охорони навколишнього середовища досліджували такі провідні науковці як Б. Данилишин [1], В. Джигирей [2], В. Руденко, М. Хвесик та інші. Специфіку формування національної екологічної мережі розглядали у своїх працях М. Голубець, О. Мудрак, С. Стойко, Н. Стойко, Ю. Шеляг-Сосонко та ін.

Методологічною основою формування екомереж є Міжнародна стратегія сталого розвитку, засади якої проголошені декларацією міжнародної конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку в Ріо-де-Жанейро. Відносини, пов'язані з формуванням в Україні екомережі, регулюються законами України "Про екологічну мережу України" [6], "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" [7], "Про Генеральну схему планування території України" (2002), Земельним кодексом України, а також законами України про окремі типи територій та об'єктів, що підлягають особливій державній охороні, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них.

Постановка завдання. Проаналізувати запроєктовану робочу схему та структурні елементи екомережі. Запропонувати напрями реалізації та вдосконалення екологічної мережі.

Виклад основного матеріалу. Із погляду А. Журавського та В. Акуленка, проблему охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів варто досліджувати разом із розвитком продуктивних сил, розвиток яких має бути пов'язаним із процесами відтворення природних умов [3].

Важливим напрямом у плануванні використання і охорони земель є формування національної екологічної мережі. Екомережа (EcoNetwork) концептуально – найцікавіша екологічна ідея останнього часу. Як показав європейський досвід, створення екомереж зменшує соціальні витрати на запобігання забрудненню довкілля і загальному її погіршенню, забезпечує охорону водойм та річок, ґрунтових вод, зон відпочинку, а також збільшує рекреаційну та туристичну цінність території [4].

Факт створення екомережі є чинником формування свідомого ставлення до природи як серед органів влади, так і місцевого населення. Етап визначення елементів екомережі, їх наукового обґрунтування та підготовки проектів схем екомережі різного рівня – перший крок у процесі. Наступним етапом є узгодження з органами місцевого самоврядування, землевласниками і землекорис-

¹ Наук керівник: проф. М.С. Богіра, канд. екон наук

тувачами меж екоядер та екокоридорів. Схеми екомережі мають бути інтегровані в схеми планування територій регіону відповідно до чинного законодавства, та має бути отримане схвалення населення. Водночас, у сенсі методології, мова має йти про зміну фундаментальних підходів, а саме – впровадження принципів екосистемного підходу.

Принципова іноваційність методології екомережі полягає в одночасній відмові від охоронної категоричності і жорсткого обмеження господарської діяльності та від тотальної просторової експансії й ігнорування природних чинників розвитку суспільства. Втілення ідеї екомережі проявляється у вивільненні коштів для оптимізації суспільно-економічних заходів на частині території, запуску природних процесів відновлення та стабілізації екосистем і ландшафтів на іншій частині території, ренатуралізації та збереженні природних біо- та еко-топів. В основі теорії та практики створення екомережі лежить здатність природних систем до підтримання стаціонарної нерівноваги, саморегуляції, активного та адаптивного відновлення та розвитку, забезпечення екосистемних функцій. Формування екомережі є діяльністю щодо трансформації структури земельного фонду країни шляхом переведення екологічно та економічно доцільної частини земель із господарського використання до категорій земель, які підлягають особливій охороні та відтворенню на цих землях різноманіття природних ландшафтів, їх поєднанню у територіально неперервну систему [5].

Найлегшим етапом у процесі створення національних екомереж є розроблення стратегій та концепцій, схем екомереж, проведення наукових досліджень, а найскладнішим – планування екомережі на місцевому рівні та її інтеграція в галузеві плани розвитку.

Львівська область, як прикордонна, відіграє ключову роль для інтеграції національної екомережі до Всеєвропейської екомережі через створення міждержавних природоохоронних територій.

Робота зі створення регіональної екомережі Львівщини розпочалася ще в 2006 р. На початку 2007 р. на засіданні Координаційної ради було представлено та схвалено робочий проект екомережі.

Одним із найважливіших структурних елементів екологічної мережі є території та об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) – регіональні екологічні ядра (табл.).

Згідно з Програмою формування регіональної екологічної мережі Львівської області на 2007-2017 рр., затвердженої рішенням Львівської обласної ради від 13.06.2007 р. № 340, площу під ключовими територіями планують збільшити на 32951,4 га. Наприклад, на базі існуючих природоохоронних територій Польщі та України заплановане створення Розточанського міжнародного біосферного заповідника (резервату). На першому етапі організації української частини заповідника до нього увійдуть існуючі заповідні об'єкти та проєктований регіональний ландшафтний парк "Равське Розточчя", якому призначена роль екологічного коридору між польськими та українськими природоохоронними територіями. Проєктований міжнародний біосферний заповідник "Розточчя" згідно з Програмою є одним із головних елементів національної екологічної мережі загальнодержавного значення.

Табл. Ключові території (природні ядра) регіональної екомережі Львівщини

№ з/п	Назва структурного елемента	Загальна площа, га	Проєктована функціонально оптимальна площа, га
1	Вододільно-Верховинська	2786	12879,4
2	Стрийсько-Сянська	19428	–
3	Верхньодністерська	8536	Близько 10 тис.
4	Сянсько-Дністерська	–	20554
5	Бескидська	35684	–
6	Дністерська I	22978	–
7	Дністерська II	27570	–
8	Розточансько-Малополіська	28266,1	–
9	Львівсько-Розтоцька	4710	–
10	Винниківська	2036	2464
11	Північно-Подільсько-Дністерська	–	70978
12	Вороняківсько-Гологірська	15587,92	32493
13	Малополіська	–	54043
14	Передгорбогірно-Волинська	2878	–
15	Всього	170460,0	203411,4

Крім ключових територій, велику роль у формуванні екомережі відіграють сполучні території (екокоридори). У робочій схемі екомережі було представлено 40 екокоридорів, серед яких: Сянський (5935 га), Турківський (12592 га), Стрийський (3250 га), Вододільно-Верховинський (2616 га), Климецький (1725 га), Славсько-Тухлянський (10715 га), Опорецько-Рожанський (4518 га), Зелем'янський (8340 га), Великосільсько-Мигівський (3679 га), Зубрицько-Розлуцько-Головецький (8649 га), Майдансько-Великосільський (10999 га), Довгівський (2013 га), Орівський (7010 га), Труханівсько-Моршинський (10091 га), Трускавецько-Стільський (21579 га), Монастирецький (2882 га), Журавненський (9361 га), Верхньодністерський (4713 га), Стривігорський (6390 га), Болозівський (6113 га), Чайковицько-Роздільський (11563 га), Верещицький (10114 га), Добростанський (4869 га), Немирівсько-Верещицький (8239 га), Середкевичівський (1660 га), Крехівсько-Мокротинський (4249 га), Кунинсько-Соколянський (3939 га), Ратівський (10000 га), Грядово-Полтвинський (20306 га), Давидівсько-Гологірський (13940 га), Вороняківський (12890 га), Поморянсько-Опільський (3230 га), Гологірсько-Опільський (8662 га), Перемишлянсько-Опільський (5950 га), Свирсько-Опільський (4335 га), Стирський (26597 га), Бузький (44332 га), Болотнівський (15764 га), Солокійський (13620 га), Добротвірсько-Лопатинський (Білостоцько-Острівський) (14875 га). Сполучні території представлені лісами, фрагментами деградованих пасовищ, заплавами та вторинними луками, перелогами долинами рік та прибережних смуг тощо.

Як показав структурний аналіз проєктованої схеми екомережі, є низка проблем та недоопрацювань, що полягають у наступному:

- 1) під час проєктування наступних обов'язкових елементів екомережі – буферних зон, не було враховано цінності природоохоронних територій, оскільки буферні території забезпечують захист ключових і сполучних територій від зовнішніх впливів, і як результат – проєктовано одну буферну зону навколо військового полігону на Яворівщині;

- 2) під час розроблення схеми екомережі було використано лише ландшафтний підхід, а не ландшафтно-екологічний;
- 3) під час проектуванні відновлюваних територій, таких як Немирівська (2483 га), Яворівська (7628 га), Стебниківська (1650 га), Подорожнянська (2579 га), Берездівцівська (2768 га) та Червоноградська, в основному, було враховано лише порушені території під впливом видобувних робіт. Під час проектування відновлюваних територій було опущено низку критеріїв, серед яких: рівень біорізноманіття (відповідає корінним типам певних екосистем), ландшафтно-ценотична репрезентативність, структурно-функціональне призначення, існуючий режим збереженості, площа;
- 4) не винесені в натуру межі представленої схеми екомережі.

Як бачимо, представлена до затвердження схема екомережі потребує детальнішого просторового вивчення та вдосконалення. Адже розбудова екомережі передбачає відновлення занедбаних, екологічно безперспективних, деградованих земель і збільшення продуктивності природних ресурсів. Саме такі території після здійснення заходів щодо ренатуралізації є потенційним резервом, за рахунок яких можливе розширення екомереж у майбутньому, особливо площ ключових територій і екокоридорів.

Попри все, великою перевагою в проектуванні регіональної екомережі має бути дотримання принципу запобігання фрагментації екосистем. Адже канали екологічного зв'язку – це поруч розташовані фрагменти природних ландшафтів. Модель екомережі є динамічним засобом розвитку і виконання політики збереження природи.

Пропонуємо механізм збереження біорізноманіття і розвитку регіональної екомережі (рис.).

Рис. Механізм збереження біорізноманіття і розвитку регіональної екомережі

Висновок. Отже, створення екомережі – це складний і довгий процес, що потребує переосмислення форм природокористування, а також сприятиме вирішенню таких основних завдань у галузі охорони та відтворення земельних ресурсів: скорочення площі сільськогосподарських угідь, збагачення їх природними компонентами та обмеження інтенсивного використання екологічно уразливих земель.

Невідкладним завданням сьогодення є вдосконалення структурних елементів екомережі та винесення їх меж у натуру.

Література

1. Данилишин Б.Н. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.Н. Данилишин, І.С. Дорогунцов, Р.С. Міщенко. – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України, 1999. – 716 с.

2. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища : навч. посібник / В.С. Джигирей. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Знання", 2004. – 312 с.
3. Журавський А.Ю. Принципы сбалансированного эколого-экономического развития территории / Журавський А.Ю., Акуленко В.Л. // Вісник Сумського державного університету. – 2003. – № 5 (51). – С. 64-68.
4. Марушевський Г.Б. Збереження біорізноманіття і створення екомережі : інформаційний довідник / Г.Б. Марушевський, В.П. Мельничук, В.А. Костошин. – К., Wetlands International Black Sea Programme, 2008. – 168 с.
5. Мовчан Я.І. Екомережа України в контексті викликів сучасності / Я.І. Мовчан // Другі наукові читання пам'яті Сергія Тарашука. – 2011. – С. 105-108.
6. Про екологічну мережу України : закон України від 24 червня 2004 року // Урядовий кур'єр. – 2004.
7. Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України : закон України від 21 вересня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 30. – С. 349.

Перун Н.Я. Проблемы формирования региональной экологической сети Львовщины

Рассмотрены методологическая и законодательная основы формирования экосети. Проанализированы запроектированные структурные элементы рабочей схемы экосети. Определены основные ошибки, которые были допущены при проектировании экологической сети Львовщины: 1) Не запроектировано буферных зон вокруг ценных природоохранных территорий, 2) при проектировании возобновляемых территорий не было учтено экологическое состояние деградированных и малопродуктивных земель. Предложен механизм сохранения биоразнообразия и развития региональной экосети.

Ключевые слова: природоохранная деятельность, экологическая сеть, возобновляемые территории ренатурализации.

Perun N.Ya. Problems of regional environmental network Lviv

Methodological and legislative fundamentals of ecosystem formation are highlighted. Some projected structural elements of work scheme of ecosystem are analysed. Main mistakes made while ecosystem of Lviv region was projected were determined. They are: 1) buffer zones near nature protective areas were not projected; 2) ecological conditions of degraded and not efficient areas were not taken into account while renewing areas were projected. The mechanism of biodiversity preservation and regional ecosystem development was suggested.

Keywords: nature protection activity, ecological system, renewing areas, renaturalization.

УДК 330. 53.351.713(477) Доц. І.М. Горбан, канд. екон. наук – Львівський ДУВС

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: МЕТОДИ І ІНСТРУМЕНТИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Досліджено теоретичні та практичні аспекти проблеми оцінки ефективності управління різних рівнів торговельної діяльності через визначення її інтегрованого за чотири основними факторами вимірника: середньої продуктивності праці, фондівдачі, ресурсівдачі і показника підприємницьких інновацій. Усереднена функція від динаміки ефективності використання цих факторів дає змогу здійснювати реальну оцінку економічної ефективності діяльності торговельного підприємства.

Ключові слова: моделювання оцінки ефективності, середня ефективність використання праці, середня ефективність використання предметів праці, управління торговельною діяльністю на різних рівнях.

Постановка проблеми. Традиційні методики аналізу ефективності торговельної діяльності є або надто укрупненими і не дають змоги виявити фактори, що затримують її зростання, або надто складними, які потребують значних